

Aneta KARGOL-WASILUK, Marian ZALESKO

LIBERALIZM CZY INTERWENCJONIZM? KSZTAŁTOWANIE ŁADU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO W EUROPIE ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ W LATACH 1989-2014

KONFERENCJA NAUKOWA

WYDZIAŁ EKONOMII I ZARZĄDZANIA UNIwersYTETU W BIAŁYMSTOKU
BIAŁYSTOK, 30 CZERWCA-1 LIPCA 2014 ROKU

DOI: 10.15290/ose.2015.01.73.16

W 1989 roku w Polsce, a następnie w innych krajach Europy Środkowo-Wschodniej, rozpoczął się historyczny proces przechodzenia od gospodarki centralnie kierowanej do gospodarki rynkowej. Okres 25 lat od zapoczątkowania przeobrażeń systemów ekonomicznych w tej części Europy, jaki minął w 2014 roku, skłania do naukowej refleksji nad procesem kształtowania się ładu społeczno-gospodarczego w krajach starego kontynentu. Analizy problemu można dokonać z perspektywy historyczno-ekonomicznej. W kontekście ćwierćwiecza zmian jednym z bardziej interesujących zagadnień badawczych, wymagającym skrupulatnej analizy, staje się kwestia: w jakim stopniu budowa nowego porządku ekonomicznego opierała się na zasadach liberalizmu, a w jakim na doktrynach interwencjonistycznych?

Odpowiedzi na tak sformułowane pytanie postanowili udzielić uczestnicy konferencji pt.: *Liberalizm czy interwencjonizm? Kształtowanie ładu społeczno-gospodarczego w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1989-2014*. Była to II konferencja naukowa z cyklu „Rozwój społeczno-gospodarczy w teoriach ekonomicznych”. Z inicjatywą jej przygotowania wystąpiły: Katedra Skarbowości, Zakład Systemów Ekonomicznych i Klub Austriackiej Szkoły Ekonomii na Wydziale Ekonomii i Zarządzania Uniwersytetu w Białymstoku (WEiZ UwB). Patronat nad konferencją objęli: Dziekan WEiZ Prof. zw. dr hab. Henryk Wnorowski, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne oraz Forum Obywatelskiego Rozwoju.

Wśród uczestników konferencji znaleźli się przedstawiciele wielu ośrodków naukowych zarówno z Polski, jak i z zagranicy. Międzynarodowy zespół ekonomistów i historyków gospodarczych podjął próbę diagnozy istoty zmian gospodarczych w Europie. Nie ulega wątpliwości, że dokonały się one pod wpływem dwóch, będących w opozycji do siebie, doktryn ekonomicznych: liberalizmu gospodarczego oraz interwencjonizmu. Podczas obrad podkreśliła to stuosobowa grupa uczestników konferencji, spośród których ponad siedemdziesięciu przygotowało referaty. Ich problematyka obejmowała różne sfery zmian w gospodarce, w równej mierze teoretyczną, jak i praktyczną.

W trakcie dwóch dni obrad uczestnicy dyskutowali w ramach zaprojektowanych bloków merytorycznych (paneli dyskusyjnych), podzielonych na sesję plenarną oraz sesję tematyczną, z których wnioski przedstawili moderatorzy w podsumowaniu zorganizowanego spotkania naukowego. Konferencję zaszczylił obecnością gość honorowy – Prof. Leszek Balcerowicz, który wystąpił z referatem nt.: *Ustrój, polityka, wzrost gospodarki*. W sesji plenarnej, której przewodniczył Prof. zw. dr hab. Janusz Kaliński ze Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, znakomite wystąpienia zaprezentowali wybitni przedstawiciele nauki: Prof. zw. dr hab. Janina Godów-Legiędź (Uniwersytet Łódzki), która wygłosiła referat nt.: *Transformacja ustrojowa z perspektywy racjonalności konstruktywistycznej i ekologicznej*; Prof. zw. dr hab. Jerzy Wilkin (Uni-

wersytet Warszawski, członek rzeczywisty PAN) – *Regulacyjna i ochronna rola państwa w warunkach globalizacji oraz* Prof. zw. dr hab. Witold Kwaśnicki (Uniwersytet Wrocławski) – *Czy polska transformacja mogła przebiegać radykalnie inaczej? Krytyczna analiza krytyki polskich reform*. Wszystkie wystąpienia zarówno gościa honorowego, jak i prelegentów z sesji plenarnej zostały wysłuchane i przyjęte z uwagą oraz pobudziły do ożywionej dyskusji.

Po zakończeniu obrad i dyskusji w sesji plenarnej rozpoczął się panel dyskusyjny pt.: *Tworzenie ładu społeczno-gospodarczego – historia i współczesność*, który poprowadził Prof. zw. dr hab. Janusz Skodlarski, reprezentujący Uniwersytet Łódzki. Wśród panelistów znaleźli się:

- Prof. zw. dr hab. Anna Ząbkowicz, Uniwersytet Jagielloński, Polska Akademia Nauk;
- Prof. zw. dr hab. Janusz Kaliński, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie;
- Prof. zw. dr hab. Andrzej P. Wiatrak, Uniwersytet Warszawski;
- Prof. zw. dr hab. Henryk Wnorowski, Uniwersytet w Białymstoku;
- Prof. dr hab. Jędrzej Chumiński, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu;
- Prof. dr hab. Maciej Miszewski, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach.

W drugim dniu obrad w ramach sesji prowadzonych równolegle poddano dyskusji następujące problemy:

1. *Finansowe uwarunkowania zmian systemów społeczno-gospodarczych* (Moderator: Prof. zw. dr hab. Teresa Famulska, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach);
Prelegenci:
 - Prof. dr hab. Marzanna Poniatowicz, Uniwersytet w Białymstoku – *Dysfunkcje systemu finansów lokalnych w Polsce – propozycje niezbędnych zmian systemowych*;
 - Dr Justyna Schultz, Uniwersytet Bremeński – *Własność, finanse i rozwój*;
 - Dr Bożena Ciupek, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach – *Problemy opodatkowania dochodów przedsiębiorstw wobec wyzwań globalizacji*;
 - Dr Jacek Bednarz, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II – *Finansyzacja a egzogeniczne instrumenty stabilizacji rynków finansowych*;
 - Dr Kamil Kotliński, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie – *Przemiany w zakresie systemów kursowych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej*;
 - Dr Monika Utzig, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie – *Kredyty i depozyty gospodarstw domowych w Polsce a koniunktura gospodarcza*.
2. *Liberalizm versus interwencjonizm – czy istnieje konsensus?* (Moderator: Prof. dr hab. Wojciech Bieńkowski, Uczelnia Łazarskiego w Warszawie);
Prelegenci:
 - Dr inż. Barbara Chmielewska, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – *PIB – Liberalizm i interwencjonizm w teoriach ekonomii*;
 - Dr Alina Grynia, Uniwersytet w Białymstoku – *Wewnętrzne uwarunkowania konkurencyjności litewskich przedsiębiorstw*;
 - Dr Marcin Graban, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – *Liberalizacja czy etatyzm? Kierunki zmian polityki pracy wybranych państw Europy Środkowo-Wschodniej po roku 1989*;
 - Dr Mateusz Machaj, Uniwersytet Wrocławski – *Bariery transformacyjne*;
 - Dr Lucyna Błażejczyk-Majka, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – *Interwencjonizm czy liberalizm? Rolnictwo krajów Europy Środkowo-Wschodniej po przystąpieniu do Unii Europejskiej. Analiza historyczna z perspektywy ekonomisty*;
 - Prof. dr hab. Jarosław Wołkonowski, Uniwersytet w Białymstoku – *Szkolnictwo wyższe na Litwie w okresie 1989-2014 – od interwencjonizmu do liberalizmu*.
3. *Polityka gospodarcza i rozwój gospodarczy – podsumowanie 25 lat* (Moderator: Prof. zw. dr hab. Henryk Wnorowski, Uniwersytet w Białymstoku);
Prelegenci:
 - Prof. dr hab. Maria Majewska, dr Eliza Buszkowska, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu – *Zmiany w naturze ścieżki rozwoju gospodarczego Polski*;
 - Dr Ryszard Kowalski, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie – *Czy istnieje środkowoeuropejski model państwa dobrobytu?*;

- Dr inż. Katarzyna Szara, Uniwersytet Rzeszowski – *Rozwój gospodarczy w świetle koncepcji „3T”*;
 - Dr Mikołaj Handschke, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu – *Paralela między transformacją systemu gospodarczego w Chile i w Polsce*;
 - Dr Michał Moszyński, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu – *Transformacja systemowa wschodnich Niemiec – ordoliberalizm czy interwencjonizm?*;
 - Dr Barbara Wyrzykowska, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie – *Kompetencje pracowników i zapotrzebowanie na nie w przyszłości – foresight*.
4. *Ewolucja układu instytucjonalnego w rozwoju gospodarczym* (Moderator: Prof. zw. dr hab. Anna Ząbkowicz, Uniwersytet Jagielloński, Polska Akademia Nauk);
- Prelegenci:
- Prof. dr hab. Ewa Zeman-Miszewska, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach – *Institucje lokalne – przesłanki transformacji*;
 - Dr Tomasz Legiędź, Uniwersytet Łódzki – *Institucje i transformacja – jak powstaje efektywny system instytucjonalny*;
 - Prof. dr hab. Jerzy Grabowiecki, Uniwersytet w Białymstoku – *Abenomika i Partnerstwo Transzajatyckie*;
 - Dr Joanna Dzionek-Kozłowska, Uniwersytet Łódzki – *Zróżnicowanie trajektorii rozwojowych krajów Europy Środkowo-Wschodniej z perspektywy współczesnych teorii ekonomicznych*;
 - Dr Adam P. Balcerzak, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu – *Wielowymiarowa analiza efektywności instytucjonalnej w krajach Europy Środkowo-Wschodniej w relacji do standardów OECD*;
 - Dr Vitaliy Krupin, National Academy of Sciences of Ukraine - *Development of rural areas of Ukraine during economic transformations: peculiarities, obstacles and future directions*.

Konferencję zwięźczyło podsumowanie. Było ono przypomnieniem najistotniejszych wątków poruszanych podczas dyskusji merytorycznych prowadzonych po każdej sesji. Podstawowym wnioskiem, jaki był konsekwencją obrad, stało się stwierdzenie, że nie istniał w ostatnich 25 latach dominujący kierunek przeobrażeń gospodarczych. Można wskazać gospodarki, które wybrały liberalną ścieżkę rozwoju oraz te, które w większym stopniu wykorzystywały instrumenty interwencjonistyczne. Kształtowanie się ładu społeczno-gospodarczego w Europie w latach 1989-2014 odbywało się na zasadzie korzystania z dorobku różnych teorii ekonomicznych.

„Niejednoomyślność” rozwojowa stanowiła znakomitą przesłankę dla zastanowienia się nad koncepcjami i możliwościami rozwoju gospodarczego, a także przeprowadzenia szerokiej dyskusji nad ich znaczeniem w przyszłości. Ważne jest, aby umiejętnie wykorzystywać posiadany stan wiedzy i brać pod uwagę spuściznę, jaką współczesnym ekonomistom pozostawiła historia myśli ekonomicznej oraz historia gospodarcza. Problemy „transformacyjne” omawiane podczas obrad mogą posłużyć jako wartościowy wkład do dyskusji w społeczeństwach stojących obecnie przed dylematem wyboru ram instytucjonalnych ścieżek rozwojowych własnych gospodarek.

Reasumując, należy zwrócić uwagę na wysoki poziom merytoryczny obrad (zarówno za prezentowanych referatów, jak i prowadzonej dyskusji). Liczna grupa uczestników konferencji świadczy o ogromnym zainteresowaniu oraz przychylnym przyjęciu zaproponowanej inicjatywy naukowej. Obrady o charakterze interdyscyplinarnym stanowiły szeroką platformę wymiany poglądów na temat przeobrażeń ustrojowo-gospodarczych w Europie oraz dawały możliwość podzielenia się wnioskami z badań prowadzonych w tym zakresie przez przedstawicieli społeczności naukowej z różnych ośrodków akademickich.

Warto również podkreślić znakomite przygotowanie konferencji pod względem organizacyjnym. Jej gospodarze zapewnili o zamiarze organizacji kolejnego spotkania naukowców poświęconego analizom społeczno-gospodarczym w ujęciu historyczno-ekonomicznym, co zostało pozytywnie odebrane przez uczestników konferencji.